

Edward Ozorowski

Z problematyki chrystologicznej

Studia Theologica Varsaviensia 13/2, 187-190

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z PROBLEMATYKI CHRYSOLOGICZNEJ

Uwagi na marginesie książek: *Rückfrage nach Jesus*, Freiburg im Br. 1974, Herder, ss. 223; R. Pesch — A. H. Zwergel, *Kontinuität in Jesus*, Freiburg im Br. 1974, Herder, ss. 144; F. Zeilinger, *Der Erstgeborene der Schöpfung*, Wien 1974, Herder, ss. 215.

Nakładem Wydawnictwa Herdera ukazały się w 1974 r. 3 książki, dotyczące problematyki chrystologicznej. Zaslugują one na szczególną uwagę, ponieważ stanowią odbicie i ilustrację wzmożonych ostatnio zainteresowań teologów katolickich postacią Chrystusa, następnie prezentują najnowsze w tej dziedzinie osiągnięcia, wreszcie ułatwiają dialog interdyscyplinarny na terenie chrystologii. Potrzeba zainteresowania się nimi stanie się tym bardziej widoczna, jeżeli się uwzględni fakt, iż pytanie „za kogo ludzie uważają Syna Człowieczego?” (Mt 16, 13) posiada trwały sens i domaga się odpowiedzi w życiu wiernych oraz w pracach teologów. Stąd współczesną teologię katolicką interesuje problem, czy możliwa jest tego rodzaju odpowiedź, lub zawężając pytanie, czy istnieje możliwość dotarcia przez przekazy ewangeliczne do historycznego Jezusa.

Tak sformułowane zagadnienie nie jest wprawdzie nowe, ale szczególnej ostrości nabrało od czasu wystąpienia R. Bultmanna, który, domagając się demitologizacji opisów biblijnych o Chrystusie, przekreślił praktycznie możliwość odtworzenia historii życia i nauczania Jezusa. Niewątpliwie R. Bultmann doszedł do krańcowych wniosków, sam jednak problem okazał się ciekawy i wywołał zainteresowanie również wśród wielu teologów katolickich. Przede wszystkim zaś na ten temat wypowiedział się Sobór Watykański II w konstytucji *Dei Verbum*, w której potwierdził historyczność Ewangelii, czyli uznał je nie tylko za świadectwo wiary popaschalnej wspólnoty chrześcijańskiej, lecz również za wierne relacje o tym, „co Jezus, Syn Boży, żyjąc wśród ludzi, dla wiecznego ich zbawienia rzeczywiście uczynił i czego uczył aż do dnia, w którym wzięty był do nieba” (KO 19). Sobór postawił tylko tezę, nie wnikał natomiast w metodę i środki, za pomocą których ją się uzasadnia. To ostatnie zadanie pozostawił teologom. Podejmują je m. in. autorzy trzech wymienionych książek.

Pierwsza z nich (*Rückfrage nach Jesus*) jest dziełem zbiorowym teologów kręgu języka niemieckiego i stanowi owoc debaty, która odbyła się w Wiedniu wiosną 1973 r. Jedne z zamieszczonych w niej prac są referatami wygłoszonymi na spotkaniu, drugie — rozprawami inspirowanymi przez to sympozjum. Książkę otwiera studium F. Hahn na temat metodologii odpowiedzi na pytanie o historycznego Jezusa (s. 11—77). Autor mniej zajmuje się w nim sposobami docierania poprzez opisy biblijne do słów i czynów Jezusa z Nazaretu, więcej natomiast znaczeniem tego pytania dla Kościoła, następnie wiążącymi się z tym pytaniem trudnościami, wreszcie jego konsekwencjami dla rozważań teologicznych. Podobnym tematycznie jest referat F. Mussnera, który również główną uwagę zwrócił na metodologię pytania o historycznego Jezusa (s. 118—147), z tym że ujął rzecz bardziej szczegółowo, bo wszedł w konkretną problematykę odpowiedzi na to pytanie (np. omówił znane w biblistyce problemy *Formgeschichte*, *Sitz im Leben*, *Gegenkontrolle*, *Querschnittsbeweis*). Dokładniej kryteriami dotarcia do słów i czynów historycznego Jezusa z Ewangelii zajął się F. Lentzen-Deis, który najpierw bardzo szczegółowo przedstawił tradycyjnie stosowane metody odczytywania opisów ewangelicznych o Jezusie z Nazaretu, następnie ukazał, na czym polega współczesna krytyka tych metod, wreszcie napomknął o pożytku, który płynnie z tego rodzaju krytyki dla badań teologicznych (s. 78—117). Swoje wywody poparł autor bogatą literaturą. Z kolei R. Pescha zainteresowała sprawa przekazu męki Chrystusa (s. 148—173), zaś K. Kertelgego — przekaz cudów Jezusa (s. 174—193). W obu wypadkach chodzi o ten sam problem — Chrystusa historii. Wreszcie R. Schnackenburg poświęcił swoje studium wykazaniu trwałego znaczenia, jakie posiada pytanie o historycznego Jezusa dla teologii i Kościoła (s. 194—220). Książkę kończy wykaz cytowanych w niej autorów.

Druga książka (*Kontinuität in Jesus. Zugänge zu Leben, Tod und Auferstehung*) jest owocem pracy R. Pescha i H. A. Zwergela podczas prowadzonego przez nich w letnim semestrze 1973 r. seminarium na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu we Frankfurcie nad Menem. Większość miejsca zajmują w niej wywody R. Pescha; H. A. Zwergel zamieścił jedynie krótkie studium na temat życia i śmierci Jezusa z Nazaretu widzianej w świetle psychologii głębi (s. 95—124). Sądząc z tytułu, można by mniemać, że wymienionym autorom chodzi o problematykę *mysterium paschale* Chrystusa. Okazuje się jednak, że do głosu dochodzi tu ten sam problem, co i w poprzednim dziele, mianowicie możliwość dotarcia przez przekazy biblijne do historycznego Jezusa, z tym że problem ten jest tu ujęty nieco szerzej: wykracza poza Ewangelie i posiada bogatszy kontekst teologiczno-

-psychologiczny. R. Pesch w trzech kolejno następujących po sobie studiach przeanalizował sens i znaczenie wypowiedzi św. Pawła: „a jeśli nawet według ciała poznaliśmy Chrystusa, to już więcej nie znamy Go w ten sposób” (2 Kor 5, 16) oraz omówił niektóre teologiczne wątki śmierci i zmartwychwstania Chrystusa (s. 9—94). H. A. Zwergel natomiast wykazał, że dla interpretacji biblijnych wypowiedzi o życiu i śmierci Chrystusa pomocną może być psychologia głębi, która potwierdza i jeszcze wyraźniej ukazuje śmierć Chrystusa jako ostateczną konsekwencję Wcielenia. W ten sposób problem Jezusa historii znalazł się na terenie psychologii, podczas gdy w poprzednich studiach występował bądź w ramach dogmatyki, bądź apologetyki.

Bardziej luźny związek z omawianym zagadnieniem posiada trzecia książka (*Der Erstgeborene der Schöpfung*), która jest pracą ściśle egzegetyczną; F. Zeilinger przedstawił ją w 1972 r. Wydziałowi Teologicznemu Uniwersytetu w Graz jako rozprawę habilitacyjną. Chrystologia występuje w niej na kanwie egzegezy listu św. Pawła do Kolosan. Chociaż autor trzecią część dysertacji przeznaczył na analizę formalnej struktury Listu, to jednak wystarczająco dużo powiedział również o Chrystusie. Stało się tak m.in. dlatego, że list św. Pawła do Kolosan jest w swoim zasadniczym temacie chrystologiczny. Chrystus jest tym, o którego św. Paweł prowadzi polemikę z przeciwnikami „zdrowej nauki”, On nadaje sens eschatologii i życiu wspólnoty kościelnej, jest wreszcie głównym tematem przepowiadania i podstawą do zrozumienia teologii chrztu św. Ze względu na omówienie powyższych kwestii od strony egzegetycznej, książka F. Zeilingera może być wykorzystana przez apologetów i teologów systematyków przy tworzeniu syntezy teologicznej nauki o Chrystusie. Studium zostało opracowane z dużą wnikliwością i akrybią oraz z wykorzystaniem niezwykle bogatej literatury przedmiotu.

Wymienione książki, zaadresowane głównie do apologetów i biblistów, mogą zainteresować również teologów innych specjalności, a nawet zwykłych wiernych. Chodzi w nich przecież o centralny artykuł chrześcijańskiego *Credo* — wierzę w Jezusa Chrystusa. Z tego względu zasługują na szerszą o nich informację. Szczególnie pomocne mogą się one okazać dla dogmatyków, którzy *ex professo* odpowiadają na pytanie, kim był i kim jest Jezus Chrystus. Wiadomo, że pytanie to dotyczy zarówno wiary, jak i wiedzy historycznej. Wiara w tym wypadku opiera się na faktach, które ją postulują i jednocześnie objaśniają. Stąd też Jezus historii i Chrystus wiary stanowią w teologii dogmatycznej nierozdzielne zagadnienia. Jest to wyrażony innymi słowami dogmat o bóstwie i człowieczeństwie zjednoczonym w jednej Osobie Syna Bożego.

Pytanie, kim jest Jezus Chrystus, posiada również doniosłe znacze-

nie dla teologii moralnej. Wszak poprawna na nie odpowiedź warunkuje prawidłowość życia chrześcijańskiego. Lepsze poznanie Jezusa z Nazaretu — to szansa pogłębienia wiary we Wcielone Słowo. Dużo materiału w prezentowanych książkach znaleźć też mogą dla siebie pastorałści, dla których sprawa przepowiadania Chrystusa wiernym stanowi centralne zadanie. Obok bowiem treści czysto apologetycznych i egzegetycznych dzieła te zawierają bogate refleksje teologiczne na temat życia, śmierci i zmartwychwstania Chrystusa. Studium F. Zeilingera dostarcza nadto szczegółowego wywodu o teologii przepowiadania i chrztu św.

Edward Ozorowski

HERBERTA WADDAMSA
„WPROWADZENIE DO TEOLOGII MORALNEJ”

Książka pt. *A New Introduction to Moral Theology*, London 1972 SCM Press, LTD, ss. 244, napisana przez angikańskiego autora H. Waddamsa, została przyjęta z dużym uznaniem przez rodzimą krytykę. Zasluguje ona także na uwagę katolickich moralistów, ponieważ pozwala zorientować się w głównych kierunkach myśli teologicznomoralnej kościoła angikańskiego. Książka zamierzona jako *Wprowadzenie* nie daje oczywiście pełnego wykładu moralnej doktryny. Autor poświęca sześć rozdziałów tematom o charakterze podstawowym, a w pozostałych czterech omawia treść norm szczegółowych w odniesieniu do ważniejszych dziedzin ludzkiego życia.

Rozważania swoje rozpoczyna autor od wywodu apologetycznego (rozd. I) rozprawiając się z zarzutami teologii protestanckiej, kwestionującymi chrześcijański sens teologii moralnej. Z kolei zajmuje się genezą i istotą teologii moralnej (rozd. II), prawem moralnym (rozd. III), sumieniem (rozd. IV), działaniem ludzkim (rozd. V) oraz cnotami i wadami.

Podjmując dyskusję z książką H. Thielicke *Theologische Ethik*, Tübingen 1955, H. Waddams dowodzi, że nie można zamykać problematyki moralnej w czysto subiektywnej i tylko nadprzyrodzonej perspektywie. Nie zgadza się również z P. Lehmannem, który w pracy pt. *Ethics in a Christian Context* utrzymuje, że prawa i zasady moralne nie odgrywają żadnej roli w normowaniu życia ludzkiego. Polemizuje także z tezą prof. C. F. D. Moule'a, jakoby chrześcijańskie zgromadzenie kultyczne stanowiło samo dla siebie adekwatne źródło poznania moralnego (s. 14—20).

Autor, zgadzając się z tradycją katolicką, przyjmuje istnienie prawa moralnego oraz pragnie doktrynę moralną związać z całością życia